

Austrijska flota se u tom trenutku nalazila daleko u Fažanskom kanalu kod glavne ratne luke Pule. Kada je saznao za događaje na Visu, kontraadmiral Wilhelm von Tegetthoff je sa svim svojim brodovljem zaplovio ususret neprijatelju. Raspolagao je daleko slabijim snagama, zastarjelim i slabo naoružanim brodovima. Do odlučujuće bitke je došlo 20. srpnja sjeverno od otoka Visa. Austrijska flota se postrojila u tri divizije u obliku klinova. U prvoj je imala ukupno 8 oklopnih brodova s admiralskim brodom "Ferdinand Max" na čelu. Druga se sastojala od 9 drvenih fregata, a treća od 10 topovnjača i pomoćnih brodova. Austrijanci su nailazili sa zapada, a Talijani su plovili u koloni u pravcu sjevera. Prva

185

austrijska skupina je iskoristila zastoj u neprijateljskom postroju, uspjela se probiti između talijanskih divizija i upasti u njihov centar razbivši borbeni poredak. Nastao je nered u kojemu su Talijani izgubili kontrolu. Austrijski admiralski brod zaletio se na "Re d Italia". Kljunom je udario u njegov bok i potopio ga. "Kaiser" se sukobio s brodom "Re di Portogallo" i teško ga oštetio. Talijanski oklopni brod "Palestro" oštećen je topničkom vatrom. On je uslijed toga kasnije eksplodirao i potonuo. To je potpuno demoraliziralo neprijatelja pa se uz gubitke u popodnevnim satima povukao u pravcu Ancone. Među mornarima na austrijskim brodovima bio je veliki broj Hrvata s bogatim pomorskim iskustvom koji su se istaknuli posebnom hrabrošću. Talijani su se osjećali poniženi porazom pa je Persanu oduzet čin i smijenjen je s dužnosti. Nakon bitke bilo je veliko slavlje u Visu i cijeloj državi. Tegetthoff je unaprijeđen u čin viceadmirala i odlikovan. Godine 1868. imenovan je zapovjednikom ratne mornarice. Poginuli austrijski mornari i vojnici sahranjeni su na mjesnom groblju na poluotoku Prirovu. Iduće godine nastojanjem cijele mornarice, podignut im je veliki spomenik. Na mramornom postolju urezana su imena palih junaka, a na vrhu je skulptura ležećeg lava koji u kandžama drži zastavu. Nakon Drugog svjetskog rata Talijani su neko vrijeme držali pod okupacijom dio Dalmacije. Mirom u Rapallu su se povukli. Tom prilikom demontirali su viški spomenik i odvezli ga u Italiju i on se sada nalazi pred Pomorskom akademijom u Livornu. Osim tog glavnog spomenika podignut je u blizini još jedan skromniji za spomen palim topnicima koji su s okolnih tvrđava i baterija branili luku od upada neprijateljskih brodova. Od tada se svake godine polažu vijenci pod spomenik, a prilikom posebnih jubileja Vis je posjećivala ratna flota s visokim uzvanicima odati počast poginulima. Posebno svečano je bilo povodom 20., 25. i 40. godišnjice u čitavoj Dalmaciji, Puli i Beču. Nakon Prvog svjetskog rata došlo je do dužeg prekida. U novije vrijeme tradicija je opet obnovljena.

Viški boj je najznačajniji pomorski sukob koji se ikada odigrao u vodama Jadranskog mora. On je primjer kako se hrabrošću i sposobnošću može pobijediti daleko nadmoćniji neprijatelj. Primijenjena taktika i danas se izučava na mnogim vojno-pomorskim akademijama. Taj sukob predstavlja prvu borbu oklopljenih brodova uz primjenu topova s izoliranim cijevima i zadnju u kojoj je primijenjen udar kljunom. Ishod bitke promijenio je daljnji povijest ovog područja. Talijani su za dugo vremena odustali od pokušaja da ovladaju istočnom obalom Jadrana.

186

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007

Bečki kongres 1815. godine nije ispunio težnje njemačkog naroda za ujedinjenjem. Italija je podijeljena u 8 država. U vremenu 1848.-1870. vodili su se ratovi za oslobođenje od strane dominacije i njeno nacionalno ujedinjenje. Treći rat izbjo je 1866. Tada su Prusija i Italija sklopile vojni savez protiv Austrije. Sa strane

Italije u pitanju su bile pretenzije za venecijanskim područjem koje je tada bilo u okviru Habsburške monarhije. Glavne borbe vodile su se na sjeveru Apeninskog poluotoka. Talijanska vojska je bila daleko nadmoćnija, ali su je 24. lipnja porazili Austrijanci kod Custozze pod zapovjedništvom nadvojvode Albrechta. Sudbina rata odlučena je pruskim pobjedama u kojima je Austrija pretrpjela težak poraz. U takvoj situaciji Italija je odlučila ofenzivno djelovati.

Talijani su nastojali zagospodariti Jadranskim morem. Da bi bila bliže operativnim području premjestili su ratnu flotu iz luke Taranta u Anconu.

187

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201

Karta srednjeg dijela Jadranskog mora s prikazom kretanja austrijske flote pod zapovjedništvom Tegetthoffa od Pule do Ancone 26.-27. lipnja u svrhu izazivanja neprijatelja i kruženja talijanske flote 8.-13. lipnja 1866. Učrtane su također rute talijanske flote od Ancone do Visa 16.-18. lipnja i austrijske od Pule do Visa 19.- 20. srpnja. Označeni su i mjesta borbenih djelovanja oko otoka.

Zapovjednik austrijske flote kontraadmiral Wilhelm von Tegetthoff dobio je nalog od zapovjednika Južne vojske feldmaršala Albrechta pomagati primorsko krilo vojske u na bojišnici u Italiji.

U tom smislu je otplovio prema Anconi kako bi izazvao Talijane. Operacija se odvijala 26. i 27. lipnja. Međutim Tegetthoff nije imao podataka o neprijatelju. Ranije između Barija i Ancone nije primijećen nijedan ratni brod pa se iznenadio kada je tamo zatekao cijelu njegovu flotu. Pošto se našao pred nadmoćnim pomorskim snagama koje su štatile obalne baterije, nije napao sidrište već se povukao.

Na čelu talijanske flote bio je admiral Carlo Pellion Persano, plemić i osoba velikog utjecaja u političkom životu. Iako je dobio zadaću očistiti Jadransko more od neprijateljskih brodova, bio je neodlučan i odgađao akciju. Tek na energični pritisak vlade i javnosti, konačno se odlučio na djelovanje. Isplovio je 8. srpnja i krstario je sjevernim Jadranom, ali nije pronašao austrijsko brodovlje pa se vratio natrag 13. srpnja. Vrhovno zapovjedništvo i politički krugovi nisu bili zadovoljni tako mlako vođenim pomorskim ratom pa se ultimativno tražilo odlučnije djelovanje.

188

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007

Duboka viška luka, plan iz sredine XIX. stoljeća s označenim engleskim i austrijskim utvrdama te zonama njihovog djelovanja (Ratni arhiv Beč)

Konačno, 16. srpnja isplovila je ponovno ratna flota pod zapovjedništvom Persana iz luke Ancone u pravcu otoka Visa. Zauzeće otoka je bio prvi operativni zadatak, ali je slabo pripremljen. U to vrijeme višku luku su branile bivše engleske utvrde sagrađene za napoleonskih ratova početkom XIX. stoljeća Georg koja je dobila ime po engleskom kralju, Robertson i Bentik raspoređene na uzvisinama na zapadnoj strani uvale te kula Wellington na istoku. Na ulazu u luku nalazi se otočić Host prozvan po zapovjedniku engleske eskadre na Jadranu koja je početkom XIX. stoljeća blokirala s mora Francuze na kopnenom dijelu Dalmacije. Na njemu su sa strana bile dvije poljske baterije s grudobranima i otraga mala vojarna za posade. Ovomu su pridodane austrijske baterije nisko pri moru Schmidt na poluotoku sv. Juraj na istoku i Mamula na zapadu prednjeg dijela zaljeva. U njegovom dnu po sredini bila je jaka baterija Madonna, a iznad na brdu baterije sv. Kuzma i Andrija. Međutim one su bile naoružane uglavnom zastarjelim topovima s glatkim cijevima.

189

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201

Nacrt baterije Madonna kod župske crkve u Visu iz 1843. godine. Velika zgrada zaštićena je prema moru jakim bedemom ispunjenim zemljom na kojemu je raspoređeno 8 topova. Prikazano je pročelje i tlocrt.

I drugi dijelovi otoka bili su utvrđeni. Tako su Komižu branile baterije Knez rat, Dragomir kamnik sa strana i Maximilian na uzvisini iznad naselja. Na najvećem vrhu Humu i nekim drugim utvrdama bile su optičke telegrafske stanice. Posadu na otoku činilo je oko 1800 vojnika.

Talijanska flota se sastojala od 11 oklopnih brodova i 22 fregate, korvete,

topovnjače izviđačka i transportna broda na čelu s "Re d Italia". Njima se naknadno priključila i moderna oklopnjača "Affondatore" koja je upravo dovršena u Velikoj Britaniji. Brodovlje je podijeljeno u tri eskadre. Na čelu prve je bio admiral Persano, druge viceadmiral Giovanni Albini, a treće kontraadmiral Giacomo Vacca. Po planu Vacca je trebao izvesti diverziju protiv Komiže na zapadnom dijelu otoka kako bi tamo privukao austrijsku vojnu posadu. Na transportnim brodovima je bilo ukrcano 600 ljudi mornaričko-desantnog pješništva. Albini je trebao izvršiti desant u uvali Rukavac na jugu, a glavnina napasti utvrđenja na ulazu u Višku luku. Pored toga topovnjače su imale zadatak prekinuti telegrafski kabel između Visa i Splita preko otoka Hvara. Talijani su 17. srpnja manevrirali oko otoka bez dodira s neprijateljem. Nisu iskoristili priliku za desant rano u zoru i time postići potpuno iznenađenje. Samo su uputili parobrod "Messaggere" u više vode da izvidi stanje obrane. On je pod stranim zastavama uplovilo u Komižu i Vis. Nakon izvještaja o utvrdama na Visu, doplovila je cijela flota. Napadači su namjeravali prekinuti telegrafsku vezu Hvara s Pulom kako se ne bi javilo o navalama na otok Vis. Ali u tome nisu uspjeli pa je o svemu obaviješten kontraadmiral Wilhelm von Tegetthoff.

Operacije su počele ujutro 18. srpnja, ali bez rezultata. Dio brodova je bombardirao Komižu i uvalu Rukavac, ali nisu mogli dosegnuti baterije na kopnu koje su bile smještene visoko. Ni iskrcavanje na južnoj obali nije uspjelo. Stoga su te operacije prekinute. Najžešći je napad bio na Višku luku u kojem je sudjelovalo 11 oklopnjača. Moderniji brodski topovi nanijeli su teška oštećenja utvrdama. Borba je trajala do večeri kada su se talijanski brodovi povukli na pučinu.

I sljedećeg dana 19. srpnja nastavljen je napad na Višku luku u čemu je sudjelovala čitava flota, ali opet sa slabim uspjehom. Četiri oklopna broda su se probila u luku, ali su unakrsnom vatrom branitelja, posebno iz utvrde Madonna, znatno oštećeni. Kako su i vremenske prilike bile loše, a Persano neodlučan, brodovi su se povukli. Desant je odgođen za idući dan. Konačno je stigao i "Affondatore" jedan od najmodernijih brodova tog vremena.

Austrijska flota se u tom trenutku nalazila daleko u Fažanskom kanalu kod glavne ratne luke Pule. Njen zapovjednik Tegetthoff je bio sposoban i odlučan pomorac s velikim iskustvom u vojnim operacijama. Rodio se u Mariboru 1827. godine. Završio je pomorsku školu u Veneciji. Za revolucije 1849. sudjelovao je u blokadi toga grada, a u Krimskom ratu kao zapovjednik broda obavljao je patrolnu službu na ušću Dunava. Tijekom 1857.-58. vodio je ekspediciju u Crveno more i Adenski zaljev sa zadatkom proučavanja mogućnosti probijanja kanala kroz Suesku prevlaku. Godine 1862. imenovan je zapovjednikom flote koja je poslana u vode Grčke nakon izbijanja nemira u toj zemlji. Za vrijeme rata Prusije i Austrije

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007
protiv Danske istakao se u bitci 1864.
godine kao zapovjednik odreda flote.

Tada je unaprijeđen u čin
kontraadmirala. Kada je izbio rat
između Austrije i Italije povjerenje mu
je zapovjedništvo ratnom flotom.
Kada je saznao za događaje na Visu
Tegetthoff je u početku držao da se radi
samo o talijanskim provokacijama.
Međutim nove vijesti su ga uvjerile o
teškim napadima. Stoga se 19. srpnja
ujutro sa svim svojim brodovljem
zaplovio ususret neprijatelju.

Raspolagao je daleko slabijim snagama,
zastarjelim i slabo naoružanim
brodovima. Za vrijeme plovidbe puhalo je s kišom i velikim valovima. Brodovi su se
jako naginjali i u njih je prodiralo more.

Položaj branitelja na otoku postao je vrlo težak. Velik broj topova na utvrdama
bio je onesposobljen. S druge strane, poslije neuspjelih pokušaja da iskrcaju trupe,
Talijani su se 20. srpnja pripremali za veliki napad na Višku luku. Počele su

pripreme za desant u uvali Rogačić u neposrednoj blizini. I upravo kada su se
191

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201

**Kontraadmiral Wilhelm von
Tegetthoff i kapetan linijskog
broda Max von Sterneck**

**Austrijski admiralski brod "Ferdinand Max". Kao i svi brodovi u toj
bitci ima raspoređene topove duž bočnih strana ispod palube. Jedini je
"Affondatore" imao okretne kule s artiljerijom što mu je davalo veliku
prednost kod manevriranja vatrom.**

brodovi prikupili i krenuli u operaciju, izviđački brod "Esploratore" javio je da je
pristigla austrijska flota. Na to je Persano prekinuo operaciju, okupio brodove i
zaplovio ususret neprijatelju. Tog dana došlo je do odlučujuće bitke sjeverno od
otoka. Austrijska flota se postrojila u tri divizije u obliku klinova. U prvoj je imala
ukupno 8 oklopnih brodova kojom je zapovijedao osobno Tegetthoff. Na čelu je bio
admiralski brod fregata "Erzherzog Ferdinand Max". Njegov zapovjednik je bio
kapetan linijskog broda Maximilian Daublebsky von Sterneck kasniji zapovjednik
ratne mornarice. Druga se sastojala od 9 pretežno drvenih fregata koju na čelu koje
je bio linijski brod "Kaiser", a pod zapovjedništvom komodora Antona Petza. a
Treću su činile od 10 topovnjača II. klase i pomoćnih brodova koje je predvodio
"Hum" pod zapovjedništvom kapetana fregate Ludwiga Eberla.

Talijanska flota se postrojila u kolonu i plovila prema sjeveru. U tijeku plovidbe
Persano se prekrcao na "Affondatore". O tome nisu obaviješteni drugi brodovi pa je
došlo do pometnje u zapovijedanju. S druge strane, zbog prekrcajanja "Re d' Italia"
je morao usporiti što je prouzročilo cijepanje kolone. Prva austrijska skupina se
uspjela probiti u slobodni prostor između talijanskih divizija, upasti u njihov
centar i razbiti borbeni poredak. Austrijski admiralski brod zaletio se na "Re d'
Italia". Kljunom je udario u njegov bok pa je ubrzo potonuo zajedno s posadom od
400 ljudi. Nastala je zabuna i nered u kojemu su Talijani izgubili kontrolu. Persano
se uzalud trudio prikupiti svoje rastrkano brodovlje. Bitka se pretvorila u napade
jednog broda na drugi. "Kaiser" se sukobio s brodom "Re di Portogallo" i teško ga
192

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007

Austrijski linijski brod "Kaiser" oštećen u boju

ošteti. Talijanski oklopni brod "Palestro" oštećen je topničkom vatrom. On je
uslijed toga kasnije eksplodirao i potonuo. To je potpuno demoraliziralo
neprijatelja. Borba se postupno smirivala. Persano je pokušao ponovno
organizirati napad, ali sve se svelo na sporadičnu topničku paljbu. Nije bilo volje za
obnovu borbe pa se talijanska flota u popodnevnim satima povukla prema Anconi.
Na bojištu je jedino ostao brod "Stella d' Italia" tragajući za stradalima s
potopljenih brodova. U spašavanju su sudjelovala i dva austrijska broda.
Tegetthoff se nije upuštao u gonjenje neprijatelja, jer je brzina njegovih
brodova bila manja, a naoružanje slabije. Zadržao se u Visu kratko vrijeme.
Sutradan su pokopani poginuli mornari i časnici pa je brodovlje otplovilo u bazu.
Među mornarima na austrijskim brodovima nalazio se veliki broj Hrvata koji su
se istakli posebnom hrabrošću. Bili su to iskusni pomorci navikli na težak život
na moru. U bitci Austrijanci nisu izgubili ni jedan brod, oštećen je "Kaiser" i
poginulo 38 ljudi. Talijani su izgubili dvije oklopnjače "Re d' Italia" i "Palestro" te
643 ljudi.

Nakon bitke austrijski brodovi su uplovili u Vis na čelu s oštećenim bojnim
brodom "Kaiserom". Nastalo je veliko slavlje uz zvuke glazba, grmljavinu topova i
zvonjavu. U cijeloj državi zavladao je oduševljenje. Tegetthoff je unaprijeđen u
čin viceadmirala i odlikovan. Godine 1868. imenovan je zapovjednikom ratne
mornarice i šefom Mornaričke sekcije u Ministarstvu rata. Na tom položaju bitno
je doprinio modernizaciji austrijske flote i izradio program gradnje oklopnjača.

193

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201

**Talijanski zapovjedni brod "Re d' Italia". Važno je uočiti da parni
brod ima još uvijek i jedra.**

Austrijski mornari i topnici pali u Viškom boju sahranjeni su na mjesnom

groblju na poluotoku Prirovu. Iduće godine nastojanjem cijele mornarice, podignut im je veliki spomenik. Na njegovom vrhu je skulptura ležećeg lava koji u kandžama drži zastavu, a na mramornom postolju urezana su imenima stradalih junaka i natpis:

DEN

IN DER SEESCHLACHT BAI LISSA

AM XX. JULI MDCCCLXVI

FÜR KAISER UND OESTERREICH

RUMVOLL GEFALLENEN

IM FROMMEN ANDENKEN

DIE WAFFENGEFÄHRTEN

Nakon Drugog svjetskog rata i poraza Austro-ugarske 1918. godine saveznička flota je stacionirala u Splitu. Talijani su neko vrijeme držali pod okupacijom dio Dalmacije. Bili su i na otoku Visu.

194

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007

Početna faza pomorske bitke 20. srpnja 1866. godine u vodama sjeverno od otoka Visa. Talijansko brodovlje okupljeno pred lukom krenulo je u koloni prema sjeveru, a austrijsko je plovilo u tri klinaste formacije prema njemu.

U studenom 1918. godine na spomenik su dopisali *Italia vincitrice* – Italija pobjednica. Mirom u Rapallu su se povukli. Početkom 1921. rastavili su viški spomenik i otpremili ga u Šibenik, a odatle u Anconu. Sada se nalazi pred Pomorskom akademijom u Livornu. Osim tog glavnog spomenika bilo je podignuto u blizini još jedno skromnije obilježje u obliku kamenog kubusa palim topnicima koji su s okolnih tvrđava i baterija branili luku kod upada neprijateljskih brodova. Viški boj je karakterističan po primjeni brojnih tehničkih inovacija nastalih brzim razvitkom industrije. Uvodi se para i propeler kao pogon, ali brodovi još imaju i jedra. To je bio prvi sukob oklopljenih brodova. Usavršava se topništvo uvođenjem izoliranih cijevi i pokretljivijih lafeta. Tako je "Affondatore" već imao topove u okretne kulama, dok su kod svih ostalih još uvijek bili raspoređeni po bokovima. Tada je zadnji put primijenjen udar kljunom. Sve to je znatno utjecao na promjenu pomorske taktike, pa se bitka i danas izučava na mnogim vojno-pomorskim akademijama. Ušla je u udžbenike mornaričkih učilišta i knjige o povijesti ratova na moru. Ni na jednoj strani nije bilo velikih gubitaka. Ipak ukupni ishod rata je bio nepovoljan za Austriju zahvaljujući pruskim pobjedama. Već 25. srpnja sklopljeno je primirje. Ona je Italiji morala ustupiti Venecijansku oblast. Talijanska javnost shvatila je događaj tragično. Admiralu Persanu suđeno je u Firenci, lišen je čina i udaljen iz službe. Ostala dva admirala su umirovljena.

195

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201

Umjetnički prikaz operacije talijanskih brodova u luci Visa. Slika u ulju nepoznatog majstora iz druge polovice XIX. stoljeća.

To je bio najznačajniji pomorski sukob koji se ikada odigrao u vodama Jadranskog mora. On je primjer kako se hrabrošću i sposobnošću može pobijediti daleko nadmoćniji neprijatelj. Ishod bitke promijenio je daljnji povijest ovog područja. Talijani su za dugo vremena odustali od pokušaja da ovladaju istočnom obalom Jadrana. Zbog tih zasluga Tegetthoffu su kasnije postavljeni spomenici u Puli i Beču, a u arsenalu u Puli otvoren je pomorski muzej s posebnim odjeljenjem posvećenim Viškom boju.

Tema Viškog boja bila je kasnije privlačna za umjetnike i povjesničare. O njoj je napisano nekoliko knjiga i brojne rasprave. Posebno je bila popularna knjiga

učitelja rodom Hvaranina Petra Kuničića
"Viški boj". Tiskana je 1891. i doživjela još
dva izdanja, a u naše vrijeme i dva reprinta.
O boju je spjevano mnogo pjesama iz pera
slabije poznatih autora pa do Milana
196

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007

**Anton Romako: *Juriš
austrijskog admiralskog broda,
ulje na drvu 1878. godina.***

Prikaz Viške bitke njemačkog slikara Eduarda Nezbeda

Begovića, Silvija Strahimira Kranjčevića i Ante Tresićića Pavičića. Brojni
suvremeni slikari su prikazali taj događaj na platnima. Čuvene su slike Austrijanca
Antona Romaka posebnog kolorističkog tretmana koja prikazuje dramatičan
trenutak juriša broda te poznatog mariniste Alexandera Kirchera. Sačuvano je više
litografija i gravura sa scenama iz bitke. Među poznatijima su heliogravure koje su
izradili C. Bolanachi 1868, J. C. B. Püttner, F. Paterno i F. Kollarz te slika u ulju I.
Rocchija iz 1893. godine.

Uspomena na Viški boj obilježavala se kasnije kao državni, ali i kao narodni
praznik. Svake godine polagali su se vijenci pod spomenik i držale mise zadušnice.
Naročito je bilo svečano za važnijih jubileja ne samo u Visu, nego i u Zadru, Puli i
Beču. Tada je Vis posjećivala ratna flota s visokim uzvanicima odati počast
poginulim. Prilikom 20. godišnjice doputovali su mnogi rodoljubi iz Dalmacije.
Slično je bilo prigodom 25. i 40. obljetnice. Najvažnija proslava pripremala se na 50.
obljetnicu 1916. godine. Još su 1914. počele su pripreme. Raspisan je natječaj za
projekt velike spomen crkve koja se planirala graditi kod župske crkve Gospe od
spilice. Prispjelo je čak 47 nacrti iz raznih krajeva države. Ocjenjivački sud je
dodijelio prvu nagradu inž. Rudolfu Krausuzu iz Beča. Kako je izbio Prvi svjetski
rat, naum nije ostvaren. Ali je taj datum obilježen u cijeloj državi.

197

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201

***Scena potonuća fregate "Re d' Italia" koju je kljunom presjekao
"Ferdinand Max". To je bio presudni moment za ishod čitave bitke.***

Iza Prvog svjetskog rata, uslijed novih
političkih prilika, prestalo se s evociranjem
događaja. Nastavilo se tek u novije vrijeme.
Prigodom 130 obljetnice 1966. upriličena je
velika proslava uz sudjelovanje austrijskih
tradicionalnih regimenta i udruga, Hrvatske
ratne mornarice, sinjskih Alkara te brojnih
stranih i domaćih gostiju. Položeni su vijenci
pod spomenik, Hrvatski povijesni muzej i
Austrijski kulturni institut u Zagrebu
priredili su izložbu, a organizirana je i
veslačka regata. Zatim su 1998. prigodom 132.
godišnjice Austrijski odbor i Viški odbor
postavili novi spomenik palim mornarima na
groblju Prirovo rad austrijskog akademskog
kipara Gerharda Labera. Njegovo podizanje
novčano su pomogle brojne osobe, poduzeća i
ustanove. Ponovno je sudjelovao austrijski
Vojni ured za njegovanje tradicija iz Beča,
Hrvatska ratna mornarica, udruga Moreška iz
Smokvice na otoku Korčuli i Hrvatsko-austrijsko
društvo iz Splita. Tada je na postamentu
postavljena i nova posvetna ploča na
njemačkom i hrvatskom jeziku na kojoj uz
ostalo stoji:

JEDINSTVO EUROPE,

POČIVA NA RAZNOLIKOSTI

NJENIH POVIJESNIH
KONFLIKATA.
GLEDAJTE VALOVE
JADRANA, KAKO NA SVE
OBALE NOSE PORUKU
MIRA I
RAZUMIJEVANJA

I 2006. bilo je veliko slavlje. Za tu priliku Austrijski crni križ obnovio je spomenik na groblju. Svečanosti su bili nazočni brodovi Hrvatske ratne mornarice, organiziran je mimohod tradicionalnih postrojba, postavljene su izložbe o viškom boju i pomorske filatelije, održano je i prigodno predavanje. Položeni su vijenci u more na mjestu bitke. Cilj je bio odati počast svim poginulim u bitci bez obzira na kojoj su se strani borili.

198

185 - 201 VDG JAHRBUCH 2007

***Spomenik palim mornarima
podignut 1867. na groblju
Prirovo u Visu. Na visokom
postolju s imenima žrtava
nalazi se skulptura lava sa
zastavom u kandžama.***

***Nakon prvog svjetskog rata
odnijeli su ga Talijani pa je
na istom mjestu 1988. godine
postavljen drugi sličan, ali
nešto jednostavniji.***

BIBLIOGRAFIJA

- Ferdinand Attlmayr: *Der Krieg Österreichs in der Adria im Jahre 1866.* Pula 1896.
- Jerolim Benko: *Admiral Max Freiherr von Sterneck.* Beč 1901.
- Josef Fleischer: *Krieges im Jahre 1866.* Beč 1906.
- Petar Kuničić: *Viški boj.* Zagreb 1892.
- Alberto Lombroso: *La battaglia di Lissa.* Rim 1910.
- Mardešić Petar: *Viška bitka.* Pomorski zbornik, Zadar 1966. br. 4.
- Nataša Mataušić: *Mit aller Kraft nach Lissa.* Ausstellung zum 130. Jahrestag der Schlacht von Lissa, Zagreb 1966.
- Grga Novak: *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća.* Beograd 1962.
- Stanko Piplović: *Austrijska utvrđenja na Visu.* Mogućnosti, Split 1982. br. 3-5.
- Stanko Piplović: *Spomeni na Viški boj.* Split 2001.
- Erwin Schatz: *Der "Lowe von Lissa" und sein Schicksal.* Marine – Gestern, Heute, Beč 8/1981. br. 3.
- Alexander Sixtus von Reden: *Vivat Lissa ! Die widerker des Löwen.* Beč 1999.
- Berislav Visković: *Viški boj 1866.* Split 2001.
- *Viška bitka.* Zbornik radova povodom 100. godišnjice 1866.-1966., Zadar 1967.

199

VDG JAHRBUCH 2007 185 - 201